

(כט, א) את חובת האב למול את בנו ממה שנאמר (שם כא, ד) 'וימל אברהם את יצחק בנו', הוא רק על יום השמיני, כמילת אברהם את יצחק שהיתה ביום השמיני, ובה'מול' לכס כל זכר' ריבה הכתוב חובה על האב למול גם אחר יום השמיני (ספר קובץ על הרמב"ם מילה א, א), או שריבה חובה על בית דין ועל כל ישראל למולו, והאב בכללם, אבל אין חובה מיוחדת על האב לאחר היום השמיני (הגרי"פ פערלא על הרס"ג עשה יד-טו, בדעת רש"י, הרמב"ם והמב"ט; כלי חמדה לך לך, ה), או שריבה חובה מיוחדת על האב, בתורת 'תשלומין' ליום השמיני בלבד (רוקח רכ, כפי שהתבאר בכלי חמדה שם ובאבני נור י"ד שם, כג, ונפק"מ אם היה חולה בשמיני, וראה מנחת חינוך ב, ד, ומחצית השקל או"ח תמד, יא).

רְבֵא אָמַר וכו', וכיון שלדעתו שבת חמורה מאיסור קציצת בהרת, אינו יכול לפרש את הברייתא לעיל כאפשרות הראשונה שהעלתה הגמ', שתחילה סברה הברייתא שמילה דוחה צרעת מקל וחומר שדוחה את השבת החמורה, ודחתה שאין ראייה ששבת חמורה, שמה איסור קציצת בהרת חמור משבת, שהרי צרעת דוחה עבודה ועבודה דוחה שבת, ולכן צריך פסוק ללמד שמילה דוחה צרעת, ואילו רבא קובע כאן ששבת חמורה מאיסור קציצת בהרת. ולכן בהכרח יפרש רבא את הברייתא כאפשרות השנייה, שתחילה סברה הברייתא שלא צריך פסוק ללמד שמילה דוחה צרעת, אלא מסברא של עשה דוחה לא תעשה, ודחתה שיש בצרעת עשה ולא תעשה, ולכן צריך פסוק שמילה דוחה צרעת, וסובר רבא שמילה בזמנה אפשר ללמוד בקל וחומר, והפסוק נצרך למילה שלא בזמנה (תוס'; רמב"ן בפי' שני; רשב"א). או יש לומר, שרבא יכול לפרש את הברייתא גם כאפשרות הראשונה, שסברה הברייתא בתחילה ללמוד שמילה דוחה צרעת בקל וחומר ממה שדוחה שבת, אלא שהוא יפרש את דחיית הברייתא באופן שונה, שדוחה שאפשר ללמוד מכך רק למילה בזמנה, אבל לא למילה שלא בזמנה (רמב"ן בפי' ראשון).

מְחַסְרֵי טְבִילָה הוּא, ואמנם 'מצורע מוחלט' – שטימאו הכהן מחמת סימני צרעת שהיו בו ונרפא], אינו מחוסר טבילה בלבד, אלא צריך גם גילוח והבאת ציפורים, וספירת שבעה ימים נוספים, ושוב חוזר ומגלח וטובל, וביום השמיני מביא קרבנות, אבל נקטה הגמ' רק 'מחוסר טבילה', משום שנוהג גם ב'מצורע מוסגר' – שהסגירו הכהן ועמד הנגע בעינו ולא הוחלט לטמאון], שהוא מחוסר רק טבילה והערב שמש, וכוונת הגמ' לומר שמצורע הוא 'גברא דלא חזי', אפילו אם הוא רק 'מוסגר' שאינו צריך אלא טבילה והערב שמש (רש"י).

נְגַעִים טְהוּרִים מֵאֵי אֵיבָא לְמִימַר, כגון אם פרח בעורו נגע הנקרא 'בוהק' [כמין לובן הנראה בבשר אדם אדום, שמבטיח הבשר בלובן צח (רש"י ויקרא ג, ט), שאף על פי שהוא נגע טהור, מכל מקום אסור לקוצצו, מדוע לא יקצצנו והוא כשר לעבודה (רש"י). ויש סוברים שהכוונה למראה נגע ממש, שהוא מוחלט לטומאה לאחר ההסגר משום שלא פשה, או משום שכהתה מראיתו, ונקראים כאן נגעים טהורים משום שלא הוחלט לטומאה, ואינו מחוסר טבילה, שכבר טבל (תוס' ר"ד, תוס' שבעות ד, א ד"ה בקוצץ), ולדעתם רק באופן זה יש איסור קציצה, כי עדיין אפשר שיבוא לידי טומאה, כגון שיפשה הנגע, ובינתיים אינו יכול לעבוד משום שהוא בעל מום (ראה בכורות מה, ב), אבל ב'בוהק' אין איסור קציצה (תוס' ר"ד; חתם סופר). ומקור איסור קציצת נגע טהור הוא בספרי (רש"י), ראה משנה למלך טומאת צרעת י, א, ומנחת חינוך תקפד, ב), ויש שכתבו שלא מצאנו לכך מקור, אלא קבלה היתה בידם (רמב"ן; רשב"א).

שָׁבַת שְׁנֵנְדָחִית מְפַנֵּי הַעֲבוּדָה אֵינָה דִּין שְׁתָּהָא מִלָּה דוּחָה אוּתָהּ, ולפי הוה אמינא זו, הקל וחומר מלמד גם על מילה שלא בזמנה שדוחה שבת [שהרי גם היא דוחה צרעת], והפסוקים מהם לומדת הגמ' הלקו שמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, היו נדרשים לענין אחר (מהרש"א).

דִּילְמָא מְשוּם נִבְרָא הוּא דְלָא חֲזִי, שהיום אינו יכול לעבוד מושם שצריך 'הערב שמש', ואינו יכול לקוץ בהרת היום בשביל עבודת מחור, כי עבודת המחור אינה מוטלת היום ואין בכוחה לדחות היום את האיסור (רש"י כאן ולהלן ד"ה מחוסר).

יּוֹם טוֹב אֵינָה דוּחָה אֵלָא בְּזִמְנָה בְּלַבַּד, ולהלן (קלג, א) תבאר הגמ' את המקור לכך. ושבת שאף היא נדחית רק מפני מילה בזמנה, נלמד בקל וחומר מיום טוב (רש"י לעיל ע"א ד"ה דכתיב; כסף משנה מילה א, ט), או שלומדים מ'יובים השמיני', שמילה ביום השמיני דוחה שבת, ויש צורך בלימוד מיוחד ליום טוב שאינו דוחה, כי אמנם אין בין שבת ליום טוב אלא אוכל נפש בלבד [ראה ביצה לו, ב], אך כיון שאיסור מילה הוא משום חובל, ומצינו שמוותר לשחוט ביום טוב לצורך היום, היה מקום לומר שמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך (הפ"ק ה' [לבעל האורח חיים הקדוש] להלן קלג, א).

ולענין יום טוב שני של גלויות, יש שכתב שהוא נדחה מפני מילה שלא בזמנה (רמב"ם מילה א, טו), שכשם שמוותר לקבור מת ביום טוב שני של גלויות [כמבואר בביצה ו, א], כך מותר למול בו מילה שלא בזמנה (ריטב"א). ויש סובר, שאין לנו אלא דברי חכמים שהתירו לקבור בו את המת משום כבוד הבריות, אבל מילה שלא בזמנה לא התירו (רבינו חננאל להלן קלג, ב, וריטב"א כאן בביאור דעתו; שו"ת הרא"ש כו, ה). ■ להלכה, מילה שלא בזמנה אינה דוחה יום טוב שני של גלויות [כדעת רבינו חננאל והרא"ש] (שו"ע י"ד רסו, ח). ויש סובר שדוחה [כדעת הרמב"ם] [ש"ך שם, ח], ויש להחמיר שלא למול (פתחי תשובה שם, ז, בשם שו"ת חת"ס י"ד רנ).

וּמָה שָׁבַת הַמּוּרָה מִלָּה דוּחָה אוּתָהּ, צְרַעַת לֹא קָל שִׁכְּן, ואין לומר 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון' ורק מילה בזמנה תדחה איסור קציצת צרעת כשם שרק מילה בזמנה דוחה שבת, אלא הקל וחומר מלמד גם על מילה שלא בזמנה, כיון שמצות מילה שלא בזמנה היא אותה מצוה של מילה בזמנה, ואם למדים על מילה שדוחה איסור קציצת צרעת, גם מילה שלא בזמנה בכלל, אף שלענין שבת יש חילוק ביניהן מגזירת הכתוב (רשב"א וריטב"א).

הֵא עֵשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא, ובתחילה סבר התנא שמילה חמורה משום שיש בה כרת, וגם נכרתו עליה שלש עשרה בריתות [ראה לעיל ע"א], ומחמת חומרתה דוחה אף עשה ולא תעשה [וכפי שמצינו ביבמות ה, ב] ובמקומות נוספים, שעשה חמור דוחה עשה ולא תעשה], וחוזר התנא ואומר שאין המילה חמורה כל כך עד שתדחה עשה ולא תעשה (רשב"א; ריטב"א בת"י שני) [וטעם הדבר, משום שהיא עשה שאינו שוה בכל, שהרי אינה נוהגת בנשים (מהר"י אסאד י"ד רנט, בביאור דעת התוס' בזבחים לג, ב)]. או שבתחילה סבר התנא כי העשה של 'השמר בנגע הצרעת' אינו על קציצת בהרת, אלא על ענין אחר, ואם כן קציצת צרעת היא רק לא תעשה, וחוזר התנא ואומר שעשה זה הוא על קציצת בהרת, ואם כן יש בה עשה ולא תעשה (ריטב"א בת"י ראשון).

בְּיַנְיֻי מִנְּלָן – קטן שעבר יום שמיני ולא נימול, שאינו בר עונשים, ואביו מצווה למולו שנאמר (בראשית יז, י) 'המול לכם כל זכר', מנין שמילתו דוחה את איסור קציצת בהרת (רש"י). ומה שדרשו בקידושין